

van de stilstaande beelden van een voorstelling. Maar wel een ervaringsgerichte ontleding van de levende stad, van het voortdurend veranderende straatbeeld en hoe de mensen erover spreken. Je leert er alles over de mise-en-scène van het dagelijkse leven, over de 'dramaturgie van een stad' (cfr. Beursschouwburg). De kennis die je opsteekt over hybriditeit, complexiteit, (on)macht, dubbel bewustzijn is enorm. De ervaring van de levende stad/straat, de volkscultuur, de jongerencultuur ligt voor het oprapen.

4. De beleidsmakers en hun grensposten

Eens die stap gezet, bots je op allerlei grenscorrecties en erkenningsvoorwaarden die het beleid in de jaren '80 aanbracht op vraag van de theatersector. Het systeem staat niet bepaald open voor Dito's, Woestijnen 93, Vaartkapoenen, Les Vils Scélérats, ... Coalities tussen artiesten, sociale werkers, straatjongens, nieuwe geëngageerden, ... worden eerder gefnuikt dan gestimuleerd. Het systeem heeft kennelijk te veel grenscontroles uitgezet.

Eerste verordening: slechts om de vier jaar kunnen nieuwe groepen op een legale manier de grens passeren. Alle turbulentie aan de grens van het theater is ondertussen geweest.

Tweede verordening: interessante artistieke projecten doen intussen een beroep op een projectenpot die op enkele miljoenen na leeg is. Men deelt een kleine pot in de transitie, wachtend op de eerste tekens van een wettelijke erkenning.

Derde verordening: er zijn al te nauwe grenzen getrokken rond de genres (dans, theater, muziektheater, ...). Maar wat gebeurt er met wie daadwerkelijk uit het theater treedt, en de spanning tussen het maatschappelijk en het artistieke opzoekt. Waar situeert men de komende samenwerking tussen Dito'Dito en Les Vils Scélérats? Valt dit nog onder de kwaliteits- en erkenningscriteria van een of andere Raad van Advies? Wat gebeurt er met het 'ene noch het andere'? De roep 'dan maar geen decreet' klinkt alsmatruider en verleidelijker. Tot nu toe laat niets vermoeden dat de komende subsidieveldslagen veel meer om het lijf zullen hebben dan het reproduceren van de gangbare kwalitatieve criteria.

Vierde verordening: er staan te veel grensposten. Strenge selectieheren, jawel ook de kunstencentra en de kritiek, be-

slissen welke groepen ze het label 'interdisciplinair' en 'intercultureel' toekennen en over de grens trekken. Een al te nauwe schacht om bij de familie te kunnen behoren (zie onder).

5. Over familie, burens, verwantschappen en selectieve waarneming

In de jaren tachtig kent het theater een grote expansie. De creatieve lessen van Fabre, Decorte, Rosas, Vandekeybus, Platel, BMCie, Stan, Radeis, en vele anderen, vinden onbetwistbare medestanders. Curatoren, programmatoren, specialisten, individuen met een uitgesproken visie, spannen zich in om de ideale context te creëren voor de nieuwe artistieke activiteit: De Greef in Kaaitheater, Van Laeken in Monty, Leysen in deSingel, Temmerman in Vooruit, Pauwels in Nieuwpoort, Van Rompay in de Beursschouwburg, het duo Deputter-De Wit in Stuc, ... Vanuit de artistieke praktijk ontstaan organisatorische kernen die hun instrumenten maken op maat van de mensen waarmee ze werken. Daarna wordt de volgorde geleidelijk aan omgekeerd en ontwikkelen sommigen een manier van kijken, een visie die de samenwerking met de praktijk gaat bepalen. Ze vertrekken vanuit een kunstenaarspraktijk om een kunstenaarsstal te maken. Op den duur behoort enkel wie in het gezichtsveld loopt nog tot de familie. Het is de oude omkering van de relatie tussen praktijk en theorie: uit de praktijk ontstaat een model dat later nog enkel die mensen ontdekt die het model reveleren ...

Een obstakel om uit deze gevaarlijke cirkel te geraken is het despotisme van die specialisten en die organisatoren, die intendanten die hun keuze laten samenvallen met hun gezichtsveld. De basishypothese proclameert de organisatoren, intendanten en leiders van de jaren '80 als despoten met visie. Na verloop van tijd werkt dit despotisme echter verlamdend en sluipt er een zeker conservatisme in ... Zij zien enkel nog wat aan hun impliciete theorie beantwoordt. De relatie tussen kunst en maatschappij nemen ze slechts in die mate waar in zoverre de kunstenaars die ze belangrijk vinden en de genres waarin ze gespecialiseerd zijn hen daarover berichten. Sommigen komen dan ook stevast uit bij de kunst en zeker niet bij het sociale, bij het elitaire en zeker niet bij het populaire, bij het theater en zeker niet bij het hybride.

Uit het theater(decreet) stappen, uit de intussen vertrouwde referentiekaders geraken, ook uit de familie treden ... Maar niet blijven hangen in de negatie, wel onderhandelen over iets anders, iets tussenin, noch het ene noch het andere ... Meteen een opgave die kan tellen voor het theater van de komende jaren.

6. Over kwaliteit en kwaliteiten, multiculturaliteiten

Blijft het probleem dat om kwalitatieve redenen vele interessante praktijken uitgesloten worden. We zouden eens moeten nagaan wat – in theatermiddens – de perceptie is van kwaliteit. Dit zou ons in

staat stellen te detecteren wat allemaal wordt uitgesloten omdat het de nodige kwaliteit ontbeert. De kwaliteit van een samenleving kent men door wie in de vangengissen zit.

Voor deSingel en de grote kunstfestivals is kwaliteit iets totaal anders dan voor de Beursschouwburg en de Vaartkapoenen. Voor sommigen is kwaliteit iets dat in het buitenland zijn waarde bewezen heeft (deSingel). Anderen relateren kwaliteit aan de (grootstedelijke) omgeving waarin men werkt (de Beurs). Kwaliteit is de inzet van een machtsspel. Het heeft geen zin om de kwaliteit van Les Vils Scélérats af te wegen t.o.v. de kwaliteit van Willy Thomas. Het gaat om verschillende kwaliteiten die een relatie met mekaar aangaan. Maar het blijven verschillende kwaliteiten, geen gelijkwaardige kwaliteiten. Kwaliteit blijft de inzet van een machtsspel en van een onderhandeling.

Het vreemde en het 'interculturele', bijvoorbeeld, zijn geen waarden op zich. Laat ons absoluut geen aparte pot creëren voor 'multi-cultureel' of 'allochtoon' theater zoals in sommige landen. Laat ons ook geen 'migrant' uitnodigen om iets 'aan het interculturele' te doen. Hoe we omgaan met 'verschillen' en 'verscheidenheden' is belangrijk. Ze niet reduceren, maar ze tonen in al hun complexiteit. Niet spreken in naam of in de plaats van.